

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל זי"ע

בס"ד

פ' יתרו שנת ה'ך בחדא מחתא נאמר לפ"ק גליון קל"ה

מדור הנעשה ונשמע

אנשי משרד הבריאות דואגים ועושים הכל כדי לבלום התפשטות נגיף הקורונה, כאשר חיסון נגד הווירוס תהיה מוכנה לפחות לא לפני עוד שנה וחצי, ומפחדים שלא יבא ח"ו לארץ ישראל, הנגיף כבר הגיע השבוע ללונדון, ושם מקווים שעצרו את ההתפשטות, אלפי איש בעולם כבר מתו מהנגיף ועוד עשרות אלפים נדבקו בנגיף רח"ל, מר טדרוס אדהנום גברהיסוס - יו"ר הארגון ארגון הבריאות העולמי, החליף השבוע את השם של נגיף הקורונה, ולא יקרא עוד שמה קורונה, כי אם קוביד-19 תהיה שמה, ולדבריו, השם קורונה שניתן לו עד עכשיו אינו מדויק, וכי השם הקודם קורונה יצר סטיגמות לא נכונות, ולכן העניק שם חדש קוביד-19, ובאמת לא זכיתי להבין את דבריו, למה השם קורונה אינו מדויק, אשר לכן שינה אותה לקוביד-19, אולי כי **קוביד** אותיות **בדיוק**, אבל איזה סטיגמות לא נכונות יש בשם קורונה, אולי התכוון לוירוס בשם רון קובי [אם הווירוס עדיין קיים בעולם], הרי **קורונה** (עם 6 האותיות והכולל) בגימטריא **רון קובי**, איזה נגיף יותר מסוכן אינני יודע, והרי בתוך המלה **קורונה** יש אותיות **רון**, ומה הועילו חכמים בתקנתם לשנות את השם לקוביד-19, הרי בתוך המלה **קוביד** יש אותיות **קובי**, ומה ההבדל בין שם פרטי לשם משפחה, הייתי מציע שרון קובי יחליף את שמו ושם משפחתו, אבל כבר אמר הכתוב, ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל (במדבר ו:ט), והרי המלה **ידבקו** אותיות **קוביד**, אלא מר טדרוס אדהנום גברהיסוס סתם דיבר שטויות, וסימנך **טדרוס אדהנום גברהיסוס** בגימטריא **שטויות**, אבל אעפ"י דאיהו לא חזו מזליהו חזו, השם קוביד-19, מרמז על כי **קוביד** אותיות **דיבוק**, וגם אותיות **וידבק**, ועל מה כל הרעש, הרי התוה"ק כבר הבטיח לנו, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך (שמות טו:כו), וסימנך **קוביד** בגימטריא **בסין**, ולכן קוביד-19 יישאר בסין ולא יגיע לארץ ישראל, ובאמת אולי לאנשים מסיימים השם קורונה יצר סטיגמות, אבל לנו יש ברכה מהבורא עולם, יברכה ה' וישמרך (במדבר ו:כד), ודרשו רז"ל במדרש רבה פ' נשא, יברכה ה' וישמרך, וישמרך מן המזיקים המקיפים אותך, שנאמר (תהלים צא:ז,יא) יפול מצדך וגו' כי מלאכיו יצוה לך וגו' (במדבר רבה פ"א ה'), וסימנך **יצר סטיגמות** בגימטריא **יברכה וישמרך**, לא מצאתי סטיגמה אחרת, ומצינו במסכת סוכה, בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים וכו', לוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח (סוכה כט.), וסימנך **החמה לוקה** (עם הכולל) בגימטריא **לסינים**, והסימן אפילו יותר טוב, כי סין נמצא במזרח, וסימנך **לוקה במזרח** בגימטריא ב' פעמים **החמה לוקה**, והנה **קוביד** ועוד **י"ט** (קוביד-19), בגימטריא **לוקה**, וארז"ל מאי דכתיב וחלים רעים ונאמנים, רעים בשליחותן, ונאמנים בשבועתן (ע"ז נה.), ולכן **קוביד** ועוד **י"ט** בגימטריא **נאמן**.

מדור הדרוש

אשה צינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו, חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו וזן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים, אמר לו הקב"ה למשה, החזיר להן תשובה, אמר לפניו רבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שזפיהם, אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה, שנאמר מאחז פני כסא פרשו עליו עננו, ואמר רבי נחום מלמד שפירש שדי מזוי שכינתו ועננו עליו, אמר לפניו, רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, אנכי ה' אלוקיך אשר הולאתיך מארץ מצרים, אמר להן למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה, לא יהיה לך אלוקים אחרים, בין עמים אתם שריון שעובדין עבודת גלולים, שוב מה כתיב בה, זכור את יום השבת לקדשו, כלום אתם עושים מלאכה שאתם לריכזי שבות

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר, אנכי ה' אלוקיך אשר הולאתיך מארץ מצרים מצית עבדים, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ, לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלוקיך אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי, ועשה חסד לחלפים לאהבי ולשמרי מצותי, לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא, זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ:א-ח), ופירש"י ז"ל, את כל הדברים האלה, מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן, א"כ מה ת"ל עוד אנכי ולא יהיה לך, שחזר ופירש על כל דבור ודבור בפני עצמו (רש"י).

ודרשו רז"ל במסכת שבת, בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, מה לילוך

וכו', קנאה יש צניכס, יכר הרע יש צניכס, מיד הודו לו להקב"ה וכו' (שבת פח:-פט.), ובמסכת קידושין, זכרתי יכר הרע, וזכרתי לו תורה תכלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו (קידושין ל:), ולפיכך זכר הקב"ה תורה תכלין דייקא לבני אדם ולא למלאכי השרת, כי אין להם יאה"ר שיהי' לריד לתכלין.

ואיתא במכילתא, זכור (דברים ה:יב) ושמור שניהם נאמרו בדיבור אחד, (שמות לא:יד) מחלליה מות יומת (במדבר כח:ט) וביום השבת שני כבשים שניהם זכור אחד נאמרו, (ויקרא יח:טז) ערות אשת אחיך (דברים כה:ה) ויבמה יבא עליה שניהם נאמרו בדיבור אחד, (שם כב:יא) לא תלבש שעטנז (שם כב:יב) וגדילים תעשה לך שניהם נאמרו בדיבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן שנאמר אחת דבר אלקים שתים זו שמענו (ירמיה כג:כט) הלל כה דברי כאש נאם ה', זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מלאחריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקדש, משל לזבזב שהוא טורד מלפניו ומלאחריו (מכילתא פרשת בחדש פרשה ז').

ונל"פ בעזאש"ת על דברי רש"י ז"ל הנ"ל, את כל הדברים האלה מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בזכור אחד, עפ"י מה דאיתא בספר נועם אלימלך וזלה"ק, וידבר כו' את כל הדברים לאמר אנכי כו', רואה לומר, שהש"ת ברוך הוא אמר לנו כל הדברים, היינו כל התורה כולה, כדי לאמר אנכי ה' אלקיך, פירוש, שעל ידי התורה יהיה יכול לומר אלקותו לנו וכו' (ספר נועם אלימלך ליקוטי שושנה ד"ה ב"ב בפרק יש נוחלין ומנחילין כו'), וכבר קודמו המהרש"א ז"ל בסוף מסכת מכות וזלה"ק, ואמר שזא חזקוק וכו' שנאמר ולדיק באמונתו יחיה, שהוא האחד היותר כולל לכל דבר ישראל בכל עת, והיא האמונה, שהיא אנכי מעשין, ולא יהיה לך מלאוין, ששמענו מפי הגבורה כמ"ש לעיל, רל"ל מפי הגבורה שהוא אחד, ומלותיו אחד, ולא יקבלו המלות רבוי מלדו ית' ז"ה, וע"ז רמז דוד בתמני אפי שאמר, כל מלותיך אמונה וגו', רל"ל שכל המלות נכללים במורה הראשונה שהיא אמונה, ששמענו מפי הגבורה, וכמו שהעמידה חזקוק, שנאמר ולדיק באמונתו יחיה וגו' (ח"א מהרש"א מכות כד:), ונמלא לכל התורה"ק בחדל מחתא נאמר בסיני.

ובריש מסכת חגיגה, תניא רבי ישמעאל אומר, כללות נאמרו בסיני, ופרטות באהל מועד, ורבי עקיבא אומר, כללות ופרטות נאמרו בסיני, ונסנו באהל מועד, ונסתלשו בערבות מואב (חגיגה ו-ו; סוטה לז:).

ובפ' הניזקין, בעא מיניה אביי מרבה, מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה, תיבעי למאן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה, תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה וכו', אמר רבי יוחנן משום רבי זבדא, תורה מגילה ניתנה, שנאמר אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי, רבי שמעון בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה, שנאמר לקוח את

ספר התורה הזאת (גיטין ס.), ופירש"י למ"ד חתומה נתנה – לא נכתבה כלל עד לאחר ארבעים שנה, אבל התוספות חולקים עליו – וסבירא להם ללא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף – אלא שעל הסדר נכתבה.

וכתב הגה"ק ר' יוסף ענגיל זי"ע בבית האורז וזלה"ק, דע דאם נאמר דהאבות ילאו מכלל בן נח, י"ל דהיתה התחלת נתינת התורה מאברהם, אלא דלאברהם ניתן מילה לבד, וליעקב עוד גיד הנשה, ובמלכים פסח, ובמרה עוד מלוות, ובסיני היה הגמר, וי"ל דזה תלוי בפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש בגיטין, אי תורה חתומה ניתנה או מגילה ניתנה, דלרבי יוחנן דס"ל שם דמגילה מגילה ניתנה י"ל כן, משא"כ לרבי שמעון בן לקיש דחתומה ניתנה, וטעמו נראה דס"ל דאין ראוי לתורה לפי מדריגת אחדותה שתינתן בזה אחר זה (עיין קונטרס שב דנחמתא אות ה'), על כן ההכרח לומר לכל התורה ניתנה בסיני, ומלות למקודם נתחדשו וכמוזן וכו', ועיין עוד חגיגה (ו:): פלוגתא דתנאי אי כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד, או כללות ופרטות נאמרו בסיני, והוא ג"כ פלוגתא בענין הנ"ל אם היתה נתינת התורה כאחת או בזה אחר זה, ועיין עוד (חולין קא: ועירובין כא:), וכי תורה פעמיים פעמיים ניתנה וכו' ויש ליישב, ובזכרוננו שספר גור אריה כתב דמתן תורה היה כל מ' שנה דמדבר, ואיני זוכר עתה מקומו איו (בית האוצר כלל א' אות ד').

וכתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות על הסוגיא בפרק גיד הנשה (חולין קא:): וזלה"ק, נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה, רבי יהודה כו', ושים לבך על העיקר הגדול הנכלל במשנה הזאת, והוא מה שאמר מסיני נאמר, לפי שאתה הראת לדעת, שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום, אין לנו עושין אלא במלות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון זה שאין לנו אוכלין אבר מן החי, אינו מפני שהקב"ה אסרו לנו, אלא לפי שמה אסר עלינו אבר מן החי כמה שצוה בסיני, שיתקיים אסור אבר מן החי, וכמו כן אין לנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה, וכן גיד הנשה אין לנו הולכים אחר איסור יעקב אבינו, אלא מלות משה רבינו ע"ה, הלל תראה מה שאמרו תרי"ג מלות נאמרו לו למשה מסיני, וכל אלו מכלל המלות (רמב"ם פירוש המשניות, מסכת חולין פרק ז' משנה ו').

ואיתא בזוהר הקדוש בפרשתן, אמר רבי אבא, כתיב הכא לא תעשה לך פסל וכל תמונה, וכתיב התם (שמות לד:א) פסל לך שני לחת אבנים, כלומר לא תעשה לך פסל, לא תעבד לך אורייתא אחרא ללא ידעת ולא אמר לך רבך, מאי טעמא, כי אנכי ה' אלקיך ר"ל קנא, אנא הוא דזמין לאתפרעא מינך בעלמא דאתי, בצעתא דנשמתא בעיא למיעאל קמאי, כמה זמינין לשקרא בה ולעיללא לה גו גיהנם (זוהר ח"ב פז-פז:).

ו"ל דרך פטפוטי לאורייתא דהרי אם אמרינן תורה מגילה נתנה, והתחלת התורה מן האבות הקדושים, א"כ כללות מסיני ופרטות באוהל מועד, וכמו שהתורה התחיל לפני מעמד הר סיני, א"כ הוא אמינא שאפילו לאחר מתן תורה מותר לחדש, אי לאו קרא דבסוף פ' בחקתי, אלה המלות אשר אלה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני (ויקרא כז:לד), ודרשו רז"ל, אלה המלות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה (שבת קד., יומא פ., מגילה ב.; תמורה טז.), אבל אם אמרינן תורה חתומה נתנה, וכללות ופרטות כולן נאמרו מסיני, וא"כ כל תרי"ג המלות נאמרו לו למשה מסיני, ואפילו בלי הקרא של אלה המלות אשר אלה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני, ידעינן לאסור לחדש דבר מעתה, ולכן קא סמיך ליה לא תעשה לך פסל, ודרשו בזוהר הקדוש, לא תעשה לך פסל, לא תעבד לך אורייתא אחרת ללא ידעת ולא אמר לך רבך, כי חדש אסור מן התורה.

ואיתא בספה"ק בנין דוד פ' נח וזלה"ק, והנה טעם פלוגתתן אי דרשינן סמוכין או לא, מבואר בהגהות מוהר"ץ (יבמות ס.) אי תורה מגילה נתנה או חתומה נתנה, דאי מגילה נתנה – לא נאמרה בפעם אחד, רק במשך ארבעים שנה, פעם שנה זו, ופעם בשנה אחרת, ואיך שייך למדרש סמוכין, כיון שלא באו המלות בפעם אחד ומש"כ משנה תורה ס"ל לכ"ע דדרשינן סמוכין כיון שבא הדיבור בפעם אחד ממשה רבינו לישראל, אבל למאן דס"ל דחתומה נתנה, שפיר דרשינן סמוכין, דנתנה בפעם אחד ע"ש ודפח"ח (בנין דוד פ' נח אות כ"ו).

ואיתא בספר ערבי נחל פ' בהעלותך דזה אי דרשינן סמוכין או לא, תלוי אי יש סדר למקרא או לא וזלה"ק, והנה איכא פלוגתא אי דרשינן סמוכין או לא, ונראה לומר, דהדבר תלוי בזה דפליגי תנאי בעלמא (ראש השנה ט:), אי מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו או גם לפני פניו, ואי נימא דמקרא נדרש לפני פניו, ויש מקראות שלא נכתבו במקומם כלל, והם שייכים לפרשה אחרת וכדומה אז כריך ליתן טעם על אותו הפסוק למה נכתב דווקא שם מאחר דגם שם אין מקומו, לכן דרשינן סמוכין ונכתב שם לאיזה טעם, מש"כ למאן דאמר דאין מקרא נדרש לפני פניו, אם כן כל פסוק נכתב במקומו, אין מקום כלל לדרוש סמוכין, כי הפסוק נכתב במקומו (ערבי נחל פ' בהעלותך), ונמצא למידן דאם אין סדר למקרא, אז שפיר דרשינן סמוכין.

ועוד איתא בספר בנין דוד פ' נח וזלה"ק בא"ד, ונדוע דברי השלה"ק והמפרשים ז"ל דכתוב תשז אנוש עד **לכ"א** ר"ת **לם** כפירה אשת איש, דאי אמרינן עד ועד בכלל מועיל תשובה גם בעצירות אלו, אבל אי אמרינן ולא עד בכלל אינו מועיל תשובה על עצירות אלו עכ"ל, וכבר כתבו המפרשים דלמאן דאמר דתשובה קודמה לבריאת עולם גדול כחה ומועיל תשובה גם על עצירות הנ"ל, והנה במדרש (בראשית רבה א,ד) מנה ששה דברים שקודמו לבריאת העולם

ורבי אהבה בר זעירא אומר אף התשובה שנאמר בטרם הרים יולדו – מאותה שעה – תשז אנוש עד לכא עיי"ש, וכתב ביפה תואר דפליגי אי דרשינן סמוכין, דמאן דאמר הרשון לא דרוש סמוכין ותשז אנוש עד לכ"א אינו דבוק עם בטרם הרים יולדו, ור' אהבה בר זעירא ס"ל דדרשינן סמוכין, וכתוב בטרם הרים יולדו וכו' תשז אנוש עד לכא, שמע מינה דתשובה קודמה לבריאת העולם עכ"ל (בנין דוד פ' נח אות כ"ז).

ואיתא בספר תולדות יעקב יוסף – וזלה"ק, ונ"ל דשמעתי בשם הרב החסיד מוהרי"ל פיסטנר פ' הפסוק, אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג:ו), דהתוס' הביאו משל לענין א' שהלך כדל לשאב מים מבאר – ונפל הכד מידו לבאר, ולעק וזכה, עד שנזדמן שהלכה בת מלך כדל של זהב לשאב מים מאותו באר, ונפל הכד לבאר ג"כ, אז שמח העני, כי ע"י שיחפשו אחר הכד של זהב ימצאו כדו ג"כ וכו' (בתוס' קדושין לא: ד"ה איסתייעא מילתא), וז"ש בכל ארתם לו אר – כתיב באל"ף וקרי בוי"ו, שעל ידי שיסתף השכינה בלערו, אז נוסע הוא ג"כ עם השכינה, ואין לער כלל, וזוה יובן – אני ה' לא שניתי, ר"ל ל"א – שהיה ראוי לכותבו באל"ף, שנית לכתבו בוי"ו, ועל ידי זה – ואתם בני יעקב לא כליתם, ודפח"ח (תולדות יעקב יוסף פ' ויחי), וכבר הלכו בה קמאי, דלפיי"ז אי אמרינן יש אם למקרא, ודרשינן ובכל ארתם לו אר, א"כ שפיר מועיל תשובה, כדי שלא לגרום ח"ו לער להשכינה הקדושה כביכול.

ותנן במשנה במסכת כריתות, שומן וחלב לפניו, ואכל אחד מהן – ואינו יודע איזה מהן אכל, מביא אשם תלוי וכו', ובגמרא שם, איתמר רב אחי אמר חתיכה אחת שנינו – ספק של חלב – ספק של שומן, חייב בר רב אמר חתיכה משתי חתיכות שנינו, במאי קא מיפלגי, רב אחי סבר יש אם למסורת – מלות כתיב, וחייב בר רב אמר יש אם למקרא – מלות קרינן (כריתות יז:), וכתב המאירי בריש מסכת חגיגה וזלה"ק, ושמא זהו עיקר מחלקתם, שלדעת המכריז שתי חתיכות – כל ספק מותר מן התורה, ולדעת האחר אסור (המאירי חגיגה ד:).

ובריש מסכת עבודה זרה, אמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר, אם מקבלין ישראל את התורה מוטב, ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו (ע"ז ה.), וכך פירש"י ז"ל בפ' בראשית, ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, הוסיף ה' בששי בגמר מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה.

אבל יש עוד דרש על ה' יתירה שביום הששי, דאיתא במדרש – ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, אמר רבי יודן – זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על קדש (בראשית רבה פרשה ט' סימן י"ד, וילק"ש פרק א' רמז ט"ז), ואיתא בספר מנחת חינוך וזה לשונו הקדוש, ועיין ר"ן בבבליא [ט"ז ע"ב מדפי

הרי"ף ד"ה תנן שכתב, הא לזכר לזכר להוסיף קודם בין השמשות הוא למאן לאמר ספיקא דאורייתא מן התורה לחומר, א"כ אין לריך ריבוי לבין השמשות על כן לריך להוסיף מקודם, עיי"ש, נראה מדבריו לדעת הר"מ [פ"ט מטומאת מת ה"ב] אין לריך להוסיף קודם בין השמשות, כי בבין השמשות עצמו יכול להוסיף, כי מותר מן התורה בעשיית מלאכה בין השמשות לספיקא דאורייתא רק מדברנו לחומר (מנחת חינוך מצוה ש"ג אות ט"ז).

ומקשין העולם, איך יאלו ממארים לפני הזמן, והרי אמר הכתוב ויאמר לאזכרם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה (בראשית טו: יג), ובני ישראל יאלו אחרי רד"ו שנה, ברם רש"י ז"ל מפרש שם שמונין מלידת יצחק, ומשנולד יצחק עד שיאלו ישראל ממארים עברו ארבע מאות שנה, אבל איתא בספר פרשת דרכים (דרך הקודש דרך ט') כי זה נכון רק אם ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, ואז שפיר נקראת ארץ לא להם, אבל אם ארץ ישראל מוחזקת מאבותינו, א"כ אי אפשר למנות מלידת יצחק. ואיתא במסכת קידושין, לתניא בבגדו זה, כיון שפירש טליתו עליה שוב אין ראוי למוכרה דברי רבי עקיבא, רבי אליעזר אומר בבגדו זה, כיון שבגד זה שוב אין ראוי למוכרה, במאי קמיפלגי, רבי אליעזר סבר יש אם למסורה, ורבי עקיבא סבר יש אם למקרא (קידושין יח:), וידוע מש"כ בספר בנין דוד דמבואר בזוהר הקדוש, דלכן יהיה נמשך הגלות עד אלף הששי – להשלים הד' מאות שנים שלא היו במארים אלא רד"ו שנים עיי"ש, ומביא מספר ארץ חמדה דזה נכון לר"א דס"ל יש אם למסורה – ואמרין כיון שבגד זה שוב אינו ראוי למוכרה, א"כ אי אפשר לומר דשאר הגליות היו דנמכרו מכירה חדשה בשביל שחטאו, הא כיון שבגד זה שוב אינו יכול למוכרה, על כן לריך לומר דשאר הגליות היו להשלים הזמן וכו', אבל לר"ע דס"ל יש אם למקרא – וס"ל אף שבגד זה ראוי למוכרה, א"כ י"ל דכבר נשלם הזמן, והא דנמכרו בני ישראל בשאר גליות היו בשביל שחטאו (בנין דוד פ' תולדות סימן פ"ב, פ' וישלח סימן ו', ובפ' וישב סימן ל"ד), ולכאורה אי אמרינן שנסלם הזמן ונמכרו בשאר הגליות כיון שחטאו, א"כ קשה האיך קיים ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, אלא עכ"ל דקושי השעבוד השלים את הזמן (עיי' פרשת דרכים בדרך מצרים דרוש ה').

ולכאורה האיך מועיל תשובה, הלוא ה' זו חטאנו לו ולא אבו דרכיו הלך ולא שמעו בתורתו (ישעי' מב:כד), ברם לפי רבי שמעון דס"ל דזכר שאינו מתכוין מותר, וגלוי וידוע לפניך שראונו לעשות לזונך (ברכות יז:), וכשאזלינן בתר מחשבה לא חטאנו כלל וכלל, כי יצרנו אונסנו, ובתוך תוכיות של האדם לא רואה לחטוא, ולכן מועיל תשובה, וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין, מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום

ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ויכתוב הגט והוא גט כשר וכו', מי שתקפו יארו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה, והוכה עד שעשה דבר שהייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויארו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשק יארו ואמר רוצה אני, כבר גרש לראונו (רמב"ם הל' גירושין פרק ב' הלכה ב').

ואיתא בילקוט שמעוני, והמים להם חומה, שירד סמא"ל ואמר לפניו, רבונו של עולם לא עבדו ישראל עבודה זרה במארים ואתה עושה להם נסים, והיה משמיע קולו לשר של ים, ונתמלא עליהם חמה וזקק לטבעו, מיד השיב לו הקב"ה, שוטה שבעולם וכי לדעתם עבדו והלא לא עבדו אלא מתוך שעבוד ומתוך טרוף דעת, ואתה דן שוגג כמזיד ואנוס כראון, כיון ששמע שר של ים, אותה חמה שנתמלא על ישראל החזירה על מארים, שנאמר וישבו המים, שצבו מישראל על מארים (ילקוט שמעוני פרק י"ד רמז רל"ד).

והאיך שאמר הכתוב וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר, ופירש"י ז"ל, מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כן, א"כ אמרינן כדברי המהרש"א והנועם אלימלך הנ"ל, שכל המצוות כלולים בעשרת הדברות, נמלא לכל התורה כולה חתומה נתנה, ושפיר דרשינן סמוכין, ומהני תשובה אפילו על ע"ז, ודרשינן אני ה' לא שנית, וקורין ל"ו בוי"ו ויש אם למקרא, וא"כ דרשינן בבגדו זה כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו ראוי למוכרה, וא"כ כל שאר הגליות הם מכירה חדשה בשביל העבירות, והשעבוד של ארבע מאות שנה כבר נגמר וחלף, וא"ת הרי לא היו רק רד"ו שנה, ל"ל דקושי השעבוד השלים את הזמן, ולפיכך אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב זה אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מארים אמר להן למארים ירדתם לפרעה השתעבדתם, וכיון דלמלאכים אין להם יצר הרע, א"כ לא לריכין לתורה תכלין, לכך המשך ואמר תורה למה תהא לכם, וכיון דמהני תשובה, א"כ בתר מחשבה אזלינן, ולכך ענה הקב"ה לשרו של הים, שוטה שבעולם אתה דן שוגג כמזיד ואנוס כראון, ואפילו כאשר הם שרויין בין האומות שעובדים ע"ז, יש להם אמתלא, ולפיכך אמר להם שוב מה כתיב זה לא יהיה לך אלוקים אחרים בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודת גלולים, וכיון דאמרין יש אם למקרא, א"כ אשם תלוי רק בשתי חתיכות, וספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, ותוספת שבת רק מבין השמשות, ולא ילפינן לתוספת שבת מן ה' יתירה שביום הששי, אלא מן זכור את יום השבת לקדשו, לפיכך קא ממשיך ואזיל, מה כתיב זה זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם לריכין שבות, והבן.